

Almanya'da Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Türkçe Öğrenme Sürecinde Yaşadığı Sorunlar ve Bu Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri

Problems Experienced by Students Learning Turkish in Germany During the Process of Learning Turkish and Solution Suggestions for These Problems

Ebru Dunder

Frankfurt Eğitim Ataseliği,
ebru.dunder@hotmail.com

Geliş Tarihi/Received: 16.07.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 21.10.2024
Yayımlanma Tarihi/ Available Online:
10.12.2024

Öz: Türkçe öğretiminin hedef kitlelerinden biri şüphesiz yurt dışındaki Türk çocuklarıdır. Türkler 1960 yılından itibaren başta Almanya olmak üzere birçok Avrupa ülkesine misafir işçi olarak göç etmeye başlamıştır. Yurt dışına göç süreci ve kalıcı yerleşme düşüncesi ile dil sorunu kaçınılmaz bir hal almıştır. Almanya'daki Türk nüfusunun çokluğu düşünüldüğünde Türkçenin Almanya'da, Almancadan sonra en çok konuşulan dil olduğu gerçeğini göstermektedir. Bu bağlamda Milli Eğitim Bakanlığı eşgüdümünde Türkçe ve Türk kültürü dersi ile Almanya'da yıllardır dil ve kültür öğretimine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmanın amacı Almanya'da Türkçe ve Türk kültürü dersi olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin bu süreçte yaşadıkları sorunları analiz etmek ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri sunmaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmaya katılan 88 ilkokul öğrencisinin görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanıp veriler içerik analizi ile yorumlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Almanya'da Türkçe öğrenen öğrenciler haftalık Türkçe ve Türk kültürü ders saatini yetersiz, dersin sınıf geçmeyi etkileyen bir ders olmamasını ve geç bir saatte yapılmasını olumsuz olarak değerlendirmiştir. Ayrıca öğrenciler, Türkçe ve Türk kültürü dersinin dil ve kültür öğretiminde etkili olduğunu ifade edip dersin verimliliğinin artmasına ilişkin çeşitli öneriler dile getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Almanya'da Türkçe öğretimi, Türk Kültürü Öğretimi, Öğrenci Görüşleri

Abstract: One of the target audiences of Turkish teaching is undoubtedly Turkish children abroad. Turks began to immigrate as guest workers to many European countries, especially Germany, since 1960. With the process of migration abroad and the idea of permanent settlement, the language problem has become inevitable. Considering the large number of Turkish population in Germany, it shows that Turkish is the most spoken language in Germany after German. In this context, studies on language and culture teaching have been carried out in Germany for years with the Turkish and Turkish culture course under the coordination of the Ministry of National Education. The aim of this study is to analyze the problems experienced by students who learn Turkish by taking Turkish and Turkish culture courses in Germany and to offer solutions to these problems. Case study, one of the qualitative research methods, was used in the study. The opinions of 88 primary school students participating in the research were collected with a semi-structured interview form and the data were interpreted with content analysis. According to the results of the research, students learning Turkish in Germany negatively evaluated the weekly Turkish and Turkish culture course hours as insufficient, the fact that the course was not a course that would affect passing the grade, and that it was held at a late hour. In addition, students stated that the Turkish and Turkish culture course was effective in teaching language and culture and made various suggestions to increase the efficiency of the course.

Keywords: Teaching Turkish in Germany, Teaching Turkish Culture, Student Opinions

Extended Abstract

In this study, it is aimed to analyze the problems experienced by students who learn Turkish by taking Turkish and Turkish culture courses in Germany and to offer solutions to these problems. In this regard, the following questions were asked to 88 participants who were learning Turkish and Turkish culture courses through interview forms:

1. Could you write down your thoughts on whether the weekly lesson hours of your Turkish and Turkish culture courses are sufficient (too few or too many) with justification?
2. Does the lack of exams and report cards in your Turkish and Turkish culture courses affect your perspective, approach and attitude towards the course, positively or negatively?
3. What do you think, positively or negatively, about having Turkish and Turkish culture lessons after your other lessons at school?
4. Does the course content enable you to know Turkish and Turkish culture sufficiently? Do you have any suggestions on this matter?
5. What are your suggestions to make your Turkish and Turkish culture lessons more productive?

This research is a qualitative study that aims to examine and describe the opinions of students who learn Turkish by taking Turkish and Turkish culture courses in Germany regarding the problems they experience during the process. The study group of the research consists of 88 primary school students (1st-4th grade) who took Turkish and Turkish culture courses in different public schools in Hessen, Germany, in the 2023-2024 academic year. Data regarding the research were collected using the interview technique. The draft semi-structured interview form, prepared by the researcher and consisting of seven questions, was presented to four field experts. In line with the feedback received from field experts, necessary corrections were made, two questions were removed and the form consisting of five questions was given its final form. The five-question interview form prepared was designed to describe the problems experienced by the students in the process of learning Turkish by taking Turkish and Turkish culture courses and to offer suggestions accordingly. The necessary permissions were first obtained for the research. Then, semi-structured interview forms were prepared by scanning the relevant literature in line with expert opinions. The interview forms were applied based on the volunteering of the students in the Turkish and Turkish culture course conducted by the researcher. Voluntary consent forms were obtained from the students and it was stated that students who did not volunteer would not participate in the study. Students were given one class hour (45 minutes) to fill out the forms and their opinions were recorded in writing.

Descriptive analysis was used to analyze the data obtained in the research. In the study, five questions in the semi-structured interview form were considered as themes. During the data analysis phase, the marked descriptions were matched and lists were made regarding the themes. Codes were created with expressions that are similar in meaning and frequently mentioned. Frequency and percentage values were calculated for the codes and categories created in the analysis of the data. The first question in the semi-structured interview form was "Could you please write down your thoughts on whether the weekly lesson hours of your Turkish and Turkish culture courses are sufficient (too few or too many)?" is the question. Most of the students stated that the weekly hours of Turkish and Turkish culture course were not sufficient. The second question in the semi-structured interview form was "Does the lack of exams and report cards in your Turkish and Turkish culture courses affect your view, approach, and attitude towards the course positively or negatively?" is the question. A large proportion of the students stated that the lack of exams and report cards in Turkish and Turkish culture courses caused this course to be perceived as unimportant compared to other courses. The third question in the interview form was "What do you think, positively or negatively, about having Turkish and Turkish culture lessons after your other lessons at school?" is the question. The majority of students stated that holding Turkish lessons after other lessons at school reduces the efficiency of the lesson due to the fatigue factor. The fourth question in the interview form was "Does the course content enable you to know Turkish and Turkish culture sufficiently?" Do you have any suggestions on this matter? is the question. Students stated that the content of Turkish and Turkish culture courses is very effective in promoting Turkish and Turkish culture. The fifth question in the semi-structured interview form was "What are your

suggestions to make your Turkish and Turkish culture lessons more productive?" is the question. When the suggestions of students regarding increasing the efficiency of Turkish and Turkish culture courses are examined, it is seen that the most opinions are expressed in the category of "Increasing weekly Turkish lesson hours". Secondly, students expressed their opinions about increasing the efficiency of Turkish and Turkish culture lessons in the category of "more game-type activities in Turkish lessons". Thirdly, regarding increasing the efficiency of Turkish and Turkish culture lessons, it is seen that the students suggested "Turkish lessons should be held earlier in the day". The category of "Having compulsory attendance in Turkish courses" is another suggestion made by students. Interviews with students learning Turkish in the state of Hesse in Germany clearly show that the main factor affecting the efficiency of the Turkish and Turkish culture course is the prestige of the course. This situation has been emphasized many times in the media by researchers as well as the researcher's own observations. Including Turkish as a foreign language in education programs and thus including it in the grade point average will show that Turkish students' inherited multilingualism is seen as a value and supported by the state. This will increase students' skills and proficiency in Turkish lessons and basic language skills (listening, reading, speaking, writing). It is thought that the course will be taken into more consideration by adding the grades of Turkish and Turkish culture courses given regularly during the academic year to the evaluation in the report card.

1. Giriş

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta; kendi kanunları içinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık; milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese; seslerden örölmüş muazzam bir yapı, temeli bilinmeyen zamanlardan atılmış bir gizli antlaşmalar ve sözleşmeler sistemidir (Ergin, 2009, s. 3). Tanımdan da anlaşılacağı üzere "*dil, sadece insanın çıkardığı bir ses dizgesi değil, iletişimin çok yönlü ve karmaşık bir yapı oluşturan sürecinin konuşma organları ve ses dizgesi dışında bir birey olarak sahip olduğu diğer bedensel ifade yöntemlerinden de yararlanarak kullandığı bir iletişim aracı*" (Zimmer, 1992, s. 52) olarak değerlendirilmelidir. Her milletin kendine özgü ortak bir dili vardır. Milletin tüm öğelerinin birleştiricisi olan bu ortak dil "ana dil" olarak adlandırılmaktadır. Ana dil; başlangıçta anneden ve yakın çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunulan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir (Aksan, 2000). Bireye çağdaş yaşam ve uygarlık düzeyinde vatandaş olma bilinci kazandırmada temel unsur eğitim ve öğretimdir. Eğitim ve öğretimin de temel ögesi doğru bir biçimde verilen ana dil eğitimidir (Çelik, 2016).

Ana dili eğitimi sadece temel dil becerilerini kazandırmayı hedeflemez. Bu becerilerin yanı sıra ana dili eğitimi ile bireye doğru düşünme, kişiliği geliştirme, topluma uyum sağlayabilme, Türk ve dünya kültürünü kazandırma da hedeflenir (Göğüş, 1983). Yurt dışında çok dilli ortamlarda büyüyen bireylerin öz kimliğini koruyup sağlıklı düşünebilmesi için ve yaşadığı toplumda farklı durumlara olumlu uyum sağlayabilmesi için ana dilinin büyük bir önemi vardır (Çakır, 2003). Bu bakımdan kişinin öncelikle kendini anlamasının ve bulmasının, ardından çevresinde olup biteni anlamlandırmasının temel şartı ana dilini doğru kavrayıp kullanabilmesidir.

Ana dili gelişmeyen bir bireyin, çok dillilik ve çok kültürlülük akımının etkisiyle kendine ve sosyal çevresine yabancılaşma tehlikesi vardır. Oysa kendi diline ve kültürüne hâkim olan bir bireyin farklı kültürlerle ilişkin öğeleri daha kolay değerlendirip yorumladığı bilinen bir gerçektir (Çakır, 2003). Öyle ki ana dilin yeterince öğrenilmemesi, kişinin ikinci dili de öğrenmesini engelleyici çok önemli bir etken olarak görölmektedir (Nehr vd. 1988). Bu bağlamda Türkçenin ana dili olarak etkin bir biçimde öğrenilmesi bireyin ikinci dili öğrenim sürecini geliştirmektedir (Çakır, 2003). İki dilli ve tek dilli yetişen çocuklara ilişkin yapılan karşılaştırmalı çalışmalarda iki dilli çocukların tek dilli yetişen çocuklara kıyasla uyum bakımından dilsel, sosyal ve psikolojik olarak daha ileri seviyede oldukları da bu durumun manidar bir örneğidir (Koehn ve Müller, 1990). Bu sebeple öğrencilerin her iki dili de çok iyi öğrenmesi adına köklü ana dili eğitimine gayret gösterilmesi son derece kritiktir.

Türkiye’de ana dil eğitimi devletin denetimi ve sorumluluğu altındadır. Bu denetim ve sorumluluk benzer biçimde yurt dışında yaşayan Türk vatandaşları için de geçerlidir. Öyle ki bu husus Anayasanın 62. maddesinde "Devlet, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır." ifadesi ile güvence altına alınmıştır. Bu bağlamda yabancı ülkelerdeki Türk müşavirlik ve eğitim ataşelikleri aracılığıyla çeşitli ülkelerde ve eğitim kademelerinde yurt dışındaki Türklere yönelik Türkçe öğretimi faaliyetleri sürdürülmektedir. Yurt dışında okuyan Türk öğrenciler için T.C. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde, her yıl yüzlerce Türk öğretmen Türkçe ve Türk kültürü dersi eğitimi için görevlendirilmektedir. Dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta vardır ki bu öğretmenler yalnızca dil öğretimi değil aynı zamanda kültür öğretimi yapmaktır. Çünkü dil ve kültür iç içe geçmiştir, bu iki hayati ögeyi birbirinden bağımsız düşünmek neredeyse olanaksızdır.

Kaplan’a göre (2010) bir topluluğu veya cemiyeti sıradan bir kalabalıktan ayırıp millet yapan, ortak değerler etrafında toplayarak diğer milletlerden ayrı kılan onun dili ve dilini de kapsayan kültürüdür. Kültür; bir milletin dini, ahlaki, akli, estetik, lisani, iktisadi ve fenni hayatlarının ahenkli bütünüdür (Gökalp, 2021, s. 27). Bu bağlamda kültür; ait olduğu toplumun asırlar boyunca barındırdığı algılarını, tutum ve davranışlarını, yaşam biçimini, maddi manevi değerlerini, tarihini, edebiyatını, sanatını, düşünlerini, bayramlarını, şiirlerini, şarkılarını, türkülerini yani yaşamın her safhasını içine alan bir hafıza deposudur. Bu hafıza deposunun bir cisme bürünüp görünür olmasını sağlayan en önemli araç dildir. Kültürü oluşturmada ve aktarmada adeta bir köprü görevi gören dil, korunduğu ve sağlam olduğu müddetçe işlevini yerine getirecektir. Kültür, dil için inanılmaz bir kaynak; dil de kültür için vazgeçilmez bir araçtır. Araştırmacı sosyologlar, antropologlar ve dilciler kültürün en temel ögesinin dil olduğunu sayısız çalışmada vurgulamıştır (Göçer, 2016). Wenying Jiang (2000, s. 330) dil ve kültür üzerine yaptığı ünlü bir benzetmesinde: "Dil beden, kültür ise kandır. Kültür olmazsa dil ölür. Dil olmazsa kültür şekillenmez." İfadeleri ile bu kavramlarının birbirleri için ne derece önemli olduğuna bir kez daha vurgu yapmıştır. Bu sebeptendir ki yurt dışında dil öğretimi dersinin ismi yalnızca "Türkçe dersi" değil "Türkçe ve Türk kültürü dersi" olarak adlandırılmıştır. Ve bu görev için seçilen öğretmenler "Türkçe öğretmeni" değil "Türkçe ve Türk kültürü öğretmeni" ünvanı ile görev yapmaktadır. Görevlendirilen öğretmenler gittikleri ülkede Türk dilinin ve kültürünün devamlılığı konusunda adeta varoluşsal bir görev üstlenmektedirler. Okullarda verilen Türkçe ve Türk kültürü dersi ile Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanan, Türk kültürünü tanıyan, yorumlayan, kültürler arası iletişim becerilerini geliştiren bireyler yetiştirme yönünde çalışmalar yapılmaktadır. Bu dersin özel amacı Türkçe ve Türk Kültürü Öğretim Programında (2018, s. 2) "Yurt dışındaki Türk çocuklarının Türkçeyi etkili bir şekilde edinmesini sağlamak ve onların Türkçe dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirmektir." şeklinde açıkça belirtilmiştir.

Türkçe ve Türk kültürü dersleri ile dilini ve kültürünü yakından tanıyan, geliştiren, milli duygularını pekiştiren öğrencilerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Bu beceriler kazandırılırken aynı zamanda öğrencilerin yaşadıkları ülkeye uyum sağlayarak etkili toplumsal ilişkiler kurmaları amaçlanmaktadır. Bu çerçevede Türkçe ve Türk kültürü dersleri, öğrencilerin hem kendi ülkelerinde hem de yaşadıkları diğer ülkelerde sağlıklı iletişim kurmalarına katkı sağlayacaktır. Ancak uygulamada Türkçe ve Türk kültürü derslerinin verimliliğini etkileyen birçok etken bulunmaktadır. Türkçe ve Türk kültürü dersleri katılımcı sayısının azlığı sebebiyle okullarda genellikle birleştirilmiş sınıflarda gerçekleştirilmektedir. Dersler genellikle haftada 2 saat olmak üzere sınırlı bir zaman diliminde uygulanmaktadır. Türkçe ve Türk kültürü dersleri okuldaki akademik başarı ile ilişkili olmayıp bir kültürel etkinlik şeklinde yapılmaktadır. Bu derslere katılım zorunlu olmayıp isteğe bağlı bırakılmıştır. Derslerin bu niteliği, derse ilişkin hem olumlu hem olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Öğrenciler açısından bu dersler, not kaygısı yaşamadan keyifle katıldıkları bir faaliyet olarak görülebilmektedir. Ancak not kaygısının

olmayışı, öğrencilerin dersi zaman zaman önemsiz görmesi gibi bazı ciddi sorunlara da neden olabilmektedir.

Alanyazında Türkçe ve Türk kültürü derslerine yönelik çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Yapılan çalışmalarda öğrenci (Yıldız, 2012; Oksal ve Güner, 2017), öğretmen (Çakır ve Yıldız, 2016; Arıcı ve Kırkkılıç, 2017) veya veli (Baştuğ ve Kara, 2018) görüşlerine göre bazı verilerin toplandığı belirlenmiştir. Öğrenci görüşlerine göre yapılan çalışmaların çoğunlukla sınıf içi Türkçe öğretimi uygulamaları ve bu uygulamalara yönelik algı ve tutum belirlenmesine yönelik olduğu saptanmıştır. Ancak öğrenci görüşlerine göre var olan sorunların belirlendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma; bizzat Türkçe ve Türk kültürü derslerini yöneten bir araştırmacı tarafından yapılması, uygulamadaki var olan sorunların öğrencilerin gözüyle saptanması ve dersin veriminin artması için öğrenci önerilerine başvurması yönüyle diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Bu çalışmada, Almanya'da Türkçe ve Türk kültürü dersi olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin bu süreçte yaşadıkları sorunları analiz etmek ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri sunmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Türkçe ve Türk kültürü dersini alan 88 katılımcıya görüşme formları aracılığıyla aşağıdaki sorular sorulmuştur:

1. Türkçe ve Türk kültürü derslerinizin haftalık ders saatinin yeterli olup olmadığı (az veya çok olduğu) konusundaki düşüncelerinizi gerekçesiyle yazar mısınız?
2. Türkçe ve Türk kültürü derslerinizde sınav ve karne notu olmaması derse bakışınızı, yaklaşımınızı, tutumunuzu olumlu ya da olumsuz etkiliyor mu? Nedenleriyle açıklar mısınız?
3. Türkçe ve Türk kültürü derslerinizin okuldaki diğer derslerinizden sonra yapılması konusunda olumlu veya olumsuz olarak ne düşünüyorsunuz?
4. Ders içeriği Türkçeyi ve Türk kültürünü yeterince tanımanızı sağlıyor mu? Bu konuda önerileriniz var mı?
5. Türkçe ve Türk kültürü derslerinizin daha verimli geçmesi için önerileriniz nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırma modeli

Bu araştırma Almanya'da Türkçe ve Türk kültürü dersi olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin, süreç içinde yaşadığı sorunlara ilişkin görüşlerini incelemeyi ve betimlemeyi amaçlayan nitel bir çalışmadır. Yapılan çalışma ile araştırılan konuya ilişkin mevcut durumun saptanması amaçlanmıştır. Var olan durumu olduğu hâliyle yansıtan araştırmalara betimsel araştırma denir (Karasar, 2013). Buradan hareketle yapılan bu araştırma betimsel bir çalışmadır.

2.2. Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Almanya Hessen eyaletinde farklı devlet okullarında Türkçe ve Türk kültürü dersi alan 88 ilköğrencisi (1-4. Sınıf) oluşturmaktadır.

2.3. Veri toplama yöntemi ve araçları

Araştırmaya ilişkin veriler görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan ve yedi sorudan oluşan taslak yarı yapılandırılmış görüşme formu, dört alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Alan uzmanlarından alınan dönütler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak iki soru çıkarılmış ve beş sorudan meydana gelen forma son biçimi verilmiştir. Hazırlanan beş soruluk görüşme formu, öğrencilerin Türkçe ve Türk kültürü dersi olarak Türkçe öğrenme sürecinde yaşadığı sorunlarını betimleyecek ve buna bağlı olarak öneriler sunabilecek yapıda tasarlanmıştır.

2.4. Veri toplama süreci

Araştırma için öncelikle gerekli izinler alınmıştır. Ardından uzman görüşleri doğrultusunda ilgili alan yazın taraması yapılarak yarı yapılandırılmış görüşme formları hazırlanmıştır. Görüşme formları, araştırmacının yürüttüğü Türkçe ve Türk kültürü dersi içinde öğrencilerin gönüllülükleri esas alınarak

uygulanmıştır. Öğrencilerden gönüllü onam formu alınarak gönüllü olmayan öğrencilerin çalışmaya katılmayacakları belirtilmiştir. Öğrencilere formları doldurmaları için bir ders saati süre (45 dakika) verilmiş ve görüşler yazılı olarak kayıt altına alınmıştır.

2.5. Verilerin analizi ve yorumlanması

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz; ulaşılan verilerin önceden belirlenmiş temalara uygun olarak özetlendiği ve yorumlandığı, ulaşılan sonuçların neden-sonuç ilişkisi içinde yorumlandığı tekniktir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Yapılan çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formundaki beş soru tema olarak ele alınmıştır. Verilerin çözümlenmesi aşamasında işaretlenen betimlemeler eşleştirilmiş ve temalara ilişkin listelemeler yapılmıştır. Anlamca benzer ve sıkça değinilen ifadeler ile kodlar oluşturulmuştur. Verilerin analizinde oluşturulan kodlara ve kategorilere yönelik frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Çalışmanın iç geçerliğini arttırmak amacıyla da görüşme formlarından doğrudan alıntılar yapılmıştır.

3. Bulgular

Öğrencilerin Türkçe ve Türk Kültürü Dersinin Haftalık Saatinin Yeterliliğine İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki ilk soru “Türkçe ve Türk kültürü derslerinizin haftalık ders saatinin yeterli olup olmadığı (az veya çok olduğu) konusundaki düşüncelerinizi gerekçesiyle yazar mısınız?” sorusudur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar kategorilere ayrılmış ve kategorilere ilişkin frekans ve yüzde değerleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Öğrencilerin Türkçe ve Türk Kültürü Dersinin Haftalık Saatinin Yeterliliğine İlişkin Görüşleri

Kategori	<i>f</i>	%
Türkçe ve Türk kültürü derslerinin haftalık ders saatinin yetersizliği	74	84
Türkçe ve Türk kültürü derslerinin haftalık ders saatinin yeterliliği	14	16

Not: Kategoriler ve kodlar araştırma bulgularından elde edilmiştir.

Tablo 1’e göre öğrenciler en çok ($f=74$) Türkçe ve Türk kültürü dersinin haftalık saatinin yeterli olmadığına yönelik görüş bildirmiştir. Bu görüşte olan öğrencilerden (Ö63) “Türkçe dersi çok az. O kadar az saat hiçbir şeye yetmiyor.” ve (Ö36) “Türkçe dersi çok az görüyoruz, bu çok yetersiz.” ifadeleri ile haftalık Türkçe ders saatinin yetersizliğini vurgulamışlardır.

Öğrenciler Türkçe ve Türk kültürü dersinin haftalık saatinin yeterliliğine ilişkin ikinci olarak ($f=14$) ders saatinin kendileri için yeterli olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Bu duruma örnek olarak (Ö39) “Yeterli ben Türkçe bildiğim için.” (Ö85) “Bence bana bu kadar ders yetebilir.” görüşleri verilebilir.

Öğrencilerin Türkçe ve Türk Kültürü Derslerinde Sınav ve Karne Notu Olmamasına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki ikinci soru “Türkçe ve Türk kültürü derslerinizde sınav ve karne notu olmaması derse bakışınızı, yaklaşımınızı, tutumunuzu olumlu ya da olumsuz etkiliyor mu? Nedenleriyle açıklar mısınız?” sorusudur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar kategorilere ayrılmış ve kategorilere ilişkin frekans ve yüzde değerleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2*Öğrencilerin Türkçe ve Türk Kültürü Derslerinde Sınav ve Karne Notu Olmamasına İlişkin Görüşleri*

Kategori	f	%
Dersin önemini azaltma	78	89
Derse yönelik tutuma herhangi bir etki oluşturmama	10	11

Not: Kategoriler ve kodlar araştırma bulgularından elde edilmiştir.

Tablo 2'ye göre öğrencilerin çok büyük oranı (f=78) Türkçe ve Türk kültürü derslerinde sınav ve karne notunun olmamasının bu dersin diğer derslere oranla önemsiz algılanmasına sebep olduğunu belirtmiştir. Katılımcı öğrencilerin (Ö44) "Sınav olsaydı dersle daha çok ilgilenirdim." (Ö50) "Sınav olmayınca Türkçe önemli olmuyor." (Ö55) "Sınav olursa derse daha çok çalışırız." (Ö64) "Sınav olmayınca ders önemsenmiyor." gibi görüşleri Türkçe dersinde sınav yapılmamasının derse ilişkin tutumu olumsuz etkilediğini açıkça göstermiştir.

Katılımcı öğrencilerin bir kısmı (f=10) ise bu derste sınav yapılmamasından ve karne notuna etki etmemesinden memnun olduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerden bu duruma örnek olarak (Ö51) "Sınav olmasın, böyle rahatım." ve (Ö42) "Sınav olmasın, korkarım." ifadeleri ile derste sınav yapılmamasının daha uygun olduğuna ilişkin görüş bildirmiştir.

Öğrencilerin Türkçe ve Türk Kültürü Derslerinin Okuldaki Diğer Derslerden Sonra Yapılmasına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki üçüncü soru "Türkçe ve Türk kültürü derslerinizin okuldaki diğer derslerinizden sonra yapılması konusunda olumlu veya olumsuz olarak ne düşünüyorsunuz?" sorusudur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar kategorilere ayrılmış ve kategorilere ilişkin frekans ve yüzde değerleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3*Öğrencilerin Türkçe ve Türk Kültürü Derslerinin Okuldaki Diğer Derslerden Sonra Yapılmasına İlişkin Görüşleri*

Kategori	f	%
Dersin verimliliğini düşürme-yorgun olma	52	59
Derse yönelik herhangi bir etki oluşturmama	27	31
Dersin verimini arttırma	9	10

Not: Kategoriler ve kodlar araştırma bulgularından elde edilmiştir.

Tablo 3'e göre öğrenciler büyük oranda (f=52) Türkçe derslerinin okuldaki diğer derslerden sonra yapılmasının, yorgunluk faktörüne bağlı olarak dersin verimliliğini düşürme kategorisinde görüş bildirmiştir. Bu duruma örnek olarak (Ö60) "Beynimiz çok yoruluyor, ders erken olsun." (Ö61) "Yorgun oluyorum, aklım ödevlerimde kalıyor." ifadelerini kullanmıştır.

Öğrenciler, Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin okuldaki diğer derslerden sonra yapılmasına ilişkin ikinci olarak (f=27) "derse yönelik herhangi bir etki oluşturmama" kategorisinde görüş bildirmiştir. (Ö12) "Benim için saatler uygun, fark etmiyor." (Ö75) "Okuldan sonra da olur önce de olur." diyerek dersin zamanının kendileri için bir etki oluşturmadığını belirtmişlerdir.

Öğrenciler, Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin okuldaki diğer derslerden sonra yapılmasına ilişkin üçüncü olarak (f=9) “dersin verimini arttırma” kategorisinde görüş bildirmiştir. (Ö2) “Okuldan sonra rahatlıyorum, bence daha iyi.” (Ö81) “Dersler bitmiş oluyor, dinleniyorum.” görüşleri ile dersin okuldaki diğer derslerden sonra yapılmasının daha verimli olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrencilerin Türkçe ve Türk Kültürü Derslerinin İçeriğine İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki dördüncü soru “Ders içeriği Türkçeyi ve Türk kültürünü yeterince tanımanızı sağlıyor mu? Bu konuda önerileriniz var mı?” sorusudur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar kategorilere ayrılmış ve kategorilere ilişkin frekans ve yüzde değerleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4

Öğrencilerin Türkçe ve Türk Kültürü Derslerinin İçeriğine İlişkin Görüşleri

Kategori	f	%
Türkçeyi sevdirmeye ve Türk kültürünü yakından tanımayı sağlama	79	90
Türkçeyi ve Türk kültürünü tanımayı sağlamada yetersiz kalma	9	10

Not: Kategoriler ve kodlar araştırma bulgularından elde edilmiştir.

Tablo 4’e göre Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin içeriğinin Türkçeyi ve Türk Kültürünü tanıtmayı sağlamada oldukça etkili olduğu görülmektedir. Öğrencilerden (Ö88) “Bayramları, Türk oyunları, şarkıları bu derste öğreniyorum.” (Ö28) Evet, Türkiye’yi tanımamı sağlıyor.” görüşleri ile dersin öğrencilere dili ve kültürün öğretimindeki etkisine değinmiştir.

Katılımcı öğrencilerin bir kısmı (f= 9) ise dili ve kültürü öğretmede dersin yetersiz kaldığına ilişkin görüş bildirmiştir. (Ö87) “Bence yetersiz.” ve (Ö34) “Hayır, bu kadar az saat ile yeterli değil.” diyerek bu yetersizliği ders saatinin az oluşuna bağlamıştır.

Öğrencilerin Türkçe ve Türk Kültürü Derslerinin Daha Verimli Geçmesi İçin Sundukları Önerilere Yönelik Bulgular

Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki beşinci soru “Türkçe ve Türk Kültürü derslerinizin daha verimli geçmesi için önerileriniz nelerdir?” sorusudur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar kategorilere ayrılmış ve kategorilere ilişkin frekans ve yüzde değerleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5

Öğrencilerin Türkçe ve Türk Kültürü Derslerinin Daha Verimli Geçmesine Yönelik Önerileri

Kategori	f	%
Haftalık Türkçe ders saatlerinin artması	36	41
Türkçe derslerinde daha çok oyun türü etkinliklerin yapılması	29	33
Türkçe derslerinin gün içinde daha erken saatlerde yapılması	25	28
Türkçe izleme/dinlemeye yönelik etkinliklerin artması	21	24
Türkçe derslerinde devam zorunluluğunun olması	16	18

Not: Kategoriler ve kodlar araştırma bulgularından elde edilmiştir.

Tablo 5'e göre Türkçe ve Türk kültürü derslerinin verimini artmasına ilişkin öğrencilerin önerileri incelendiğinde en çok (f=36) "Haftalık Türkçe ders saatlerinin artması" kategorisinde görüş bildirildiği görülür. Öğrencilerden (Ö68) "Türkçe dersi daha çok olmalı, hemen bitmemeli." (Ö30) "Daha çok Türkçe dersi, daha çok Türkçe öğrenmek." (Ö41) "Daha fazla ders yapıp daha çok Türkçe konuşmalıyız." ifadeleri ile Türkçe ders saatinin artmasına ilişkin öneride bulunmuşlardır.

Öğrenciler Türkçe ve Türk kültürü derslerinin verimini artmasına ilişkin ikinci olarak (f=29) "Türkçe derslerinde daha çok oyun türü etkinliklerin yapılması" kategorisinde görüş bildirmiştir. Bu duruma örnek olarak (Ö37) "Oyunlar oynayarak hem eğlenip hem öğrenebiliriz." (Ö49) "Türkçe oynayarak Türkçe öğrenmek istiyorum." (Ö56) "Türkiye oyunlarıyla daha iyi öğrenebiliriz." ifadeleri verilebilir.

Türkçe ve Türk kültürü derslerinin verimini artmasına ilişkin üçüncü olarak (f=25) öğrencilerin "Türkçe derslerinin gün içinde daha erken saatlerde yapılması" yönünde öneri sunduğu görülmektedir. Öğrencilerden (Ö35) "Dersler daha erkenden, sabah yapılmalı." (Ö66) "Türkçe dersi daha çok olmalı ama bu kadar geç değil." görüşleri ile dersin verimli geçmesi adına Türkçe ders saatlerinin daha erken vakitlerde olması önerisinde bulunmuştur.

Türkçe ve Türk kültürü derslerinin verimini artmasına ilişkin öğrencilerin bir diğer önerisi de "Türkçe izleme/dinlemeye yönelik etkinliklerin artması" kategorisindedir. (f=21) Öğrenciler bu kategoride özellikle Türkçe filmler izlemenin kendileri için dili ve kültürü öğrenmede daha etkili olacağını belirtmiştir. (Ö3) "Türk filmleri izleyerek Türkiye'yi tanıyalım." ve (Ö12) "Filmler izleyelim, güzel Türkçe cümleler dinleyelim." önerileri bu doğrultuda sunulmuştur.

"Türkçe derslerinde devam zorunluluğunun olması" kategorisi de öğrenciler tarafından sunulan bir başka öneridir (f =16). (Ö24) "Herkes derse düzenli katılmalı." ve (Ö36) "Bir sınıf olabilmek için daha çok kişi gelmeli ve devam etmek mecbur olmalı." (Ö40) "Derse hep gelmeli." görüşleri ile öğrenciler derse düzenli katılım sağlamanın dersin verimini arttıracaklarını belirtmiştir.

4. Sonuç ve Tartışma

Yurt dışında çok dilli bir ortamda büyüyen çocuğun kendi kimliğini koruyup sağlıklı düşünebilmesi için ana dilini doğru ve etkili kullanabilmesi hayati bir anlam ve önem taşımaktadır. Ana dilini doğru ve etkili kullanabilme becerisi kişinin; yeni bilgiler edinme, içinde yaşadığı dünyayı anlama ve anlamlandırma, kendini tanıma ve gerçekleştirilmesinin en önemli adımı olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmada Almanya'da Hessen eyaletinde ana dilini öğrenen öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecinde yaşadığı sorunlara ilişkin görüşleri incelenmiş ve bu görüşlere ilişkin çeşitli öneriler sunulmuştur. Çalışmada Türk kültürü derslerinin verimliliğini etkileyen bazı etkenlerin olduğu görülmüştür. Bu etkenlerden biri haftalık Türkçe ders saatinin yetersizliğidir.

Almanya'da Hessen eyaletinde Türkçe öğrenen öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecinde yaşadıkları sorunlara yönelik görüşleri incelendiğinde, haftalık Türkçe ders saatinin yeterliliğine ilişkin en çok "Türkçe ve Türk kültürü derslerinin haftalık ders saatinin yetersizliği" (f=74) kategorisinde görüşlerin toplandığı görülmüştür. Türk kültürü derslerinin ders saatlerinin yetersiz olması, öğrenciler tarafından dersin verimliliğini etkileyen önemli bir faktör olarak görülmüştür. Alan yazında benzer çalışmalar incelendiğinde Yıldız (2013), Arıcı ve Kırkkılıç (2017), Kalenderoğlu ve Zorluoğlu (2018), Alan ve Biçer (2022) tarafından yapılan araştırmalarda da ders saatlerinin Türkçenin ve Türk kültürünün öğretilmesi adına yetersiz olduğu birçok kez vurgulanmıştır.

Türkçe ve Türk kültürü derslerinde sınav ve karne notu olmamasına ilişkin görüşlerin toplandığı bir diğer soruda katılımcıların büyük çoğunluğunun bu konuda "Dersin önemini azaltma" (f=78) kategorisinde görüş bildirdiği belirlenmiştir. Türkçe ve Türk kültürü dersi alan öğrenciler, bu derste sınav yapılmamasını ve dersin karneye geçmemesini Türkçenin diğer derslerden farklı olarak önemsiz bir ders olarak görülmesine sebep olduğunu belirtmiştir. Bu da Türkçe ve Türk kültürü dersinin,

öğrenciler tarafından diğer dersler kadar dikkate alınmamasına sebep olduğunu gösterebilmektedir. Yıldız (2012) öğretmen görüşlerine göre Türkçe öğretiminde genel sorunları incelediği çalışmada, bu araştırmada olduğu gibi Türkçe ders saatinin yetersizliğini ve Türkçe ve Türk kültürü dersinin karne notuna etki etmemesi sorununu vurgulamıştır. Türkçe ve Türk kültürü öğretmenleri de bu özelliği ile dersin önemsiz bir ders olarak algılandığını belirtmiştir.

Görüşme formlarında ulaşılan bir diğer önemli sorun da Türkçe ve Türk kültürü derslerinin okuldaki diğer tüm derslerden sonraki saatlerde yapılmasıdır. Bu soruna ilişkin katılımcıların en çok "*Dersin verimliliğini düşürme-yorgun olma*" (f=52) kategorisinde görüş belirttiği görülmüştür. Dersin normal ders saatlerinden sonra devam zorunluluğu olmayan bir kurs şeklinde yapılması, sınıf geçmeye etkisinin olmaması ve haftalık ders sayısının yetersiz kalışı dersin hedeflerine ulaşmasında sorunlar doğurduğu çeşitli araştırmacılar tarafından da vurgulanmıştır. Yıldız (2012), Arıcı ve Kırkkılıç (2017) öğretmenlerden görüş topladıkları araştırmalarında benzer olarak bu sorunu dile getirmiş ve Türkçe derslerinin okul programı dışında, okuldan sonra yapılmasının derse karşı ilgiyi azalttığını belirtmiştir. Aynı sorun Güngör (2015) tarafından yapılan araştırmada da vurgulanmıştır. Araştırmacı, Türkçe ve Türk kültürü derslerinin mevcut durumunu karşılaşılan sorunları incelediği çalışmada derslerin okul saatlerinden sonra yapılmasının dersin verimini ciddi ölçüde düşürdüğünü belirtmiştir.

Öğrencilerin Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin içeriğine ilişkin görüşleri incelendiğinde en çok (f=79) "*Türkçeyi sevdirmeye ve Türk kültürünü yakından tanımayı sağlama*" kategorisinde görüş sunulmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu Türkçe ve Türk kültürü dersinde yapılan etkinlikler ile daha iyi Türkçe konuştuklarını ve Türk kültürünü yakından tanıdıklarını belirtmiştir. Yıldız (2013) tarafından yapılan araştırmada da Türkçe ve Türk kültürü dersi alan öğrencilere derslerle ilgili görüşleri sorulmuş ve katılımcıların çoğunluğu Türkçe derslerini sevdiğini belirtmiştir. Araştırmanın ders içeriğine ilişkin bulgularının "*Türkçeyi sevdirmeye*" kategorisinde bu araştırma ile birbirini destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

Görüşme formunda öğrencilere son olarak Türkçe ve Türk kültürü derslerinin daha verimli geçebilmesi adına önerileri sorulmuştur. Katılımcıların çeşitli kategorilerde önerilerde bulunduğu görülmüştür. Öğrencilerin en çok "*Haftalık Türkçe ders saatlerinin artması*" (f=36) önerisinde bulunduğu belirlenmiştir. Baştuğ ve Kara (2018) tarafından yapılan çalışmada haftalık Türkçe ders saatinin arttırılması, iki dilli çocukların aileleri tarafından da dile getirilen önemli bir öneri olarak sunulmuştur. Haftalık Türkçe ders saatinin yetersiz olduğu konusunda öğrencilerin ve ailelerin hemfikir oldukları görülmüştür. Katılımcıların sunduğu bir diğer öneri "*Türkçe derslerinin gün içinde daha erken saatlerde yapılması*"dır (f=25). Her iki kategorinin de önceki sorularda da önemli bir sorun olarak ele alınması ve öğrencilerin çoğunluğu tarafından öneriler başlığında tekrar dile getirilmesi oldukça anlamlıdır. Öğrencilerin "*Türkçe derslerinde daha çok oyun türü etkinliklerin yapılması*" (f=29) ve "*Türkçe izleme/dinlemeye yönelik etkinliklerin artması*" (f=21) ders içeriğine ilişkin sunduğu önerilerdir. Öneriler başlığında ulaşılan bir başka önemli kategori de "*Türkçe derslerinde devam zorunluluğunun olması*" (f=16) şeklindedir. Öğrenciler derse düzenli katılımın dersin önemini ve verimini arttıracığını ifade etmiştir. Türkçe derslerinde devam zorunluluğunun olması gerektiği ve ders içeriğinde uygun oyun ve eğlenceli kitapların kullanılması gerektiği Arıcı ve Kırkkılıç (2017) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenler tarafından sunulan öneriler olarak yer almıştır. Bu bağlamda öğretmen ve öğrenciler tarafından dersin daha verimli geçmesi adına yapılan önerilerin paralellik gösterdiği söylenebilir.

Almanya'da Hessen eyaletinde Türkçe öğrenen öğrencilerle yapılan görüşmeler, Türkçe ve Türk kültürü dersinin verimini etkileyen temel etkenin dersin saygınlığı olduğunu açıkça göstermektedir. Bu durum araştırmacının kendi gözlemlerinin yanı sıra birçok kez araştırmacılarca medyada da vurgulanmıştır. Günümüzde Hessen eyaletinde Arapça, Çine, Lehçe ve Portekizce seçmeli ikinci yabancı dil olarak eğitim programlarına alınmasına rağmen Türkçe aynı konuma getirilmemiştir. Diller arası uygulanan bu farklı

tutum Arapça, Çince ve Portekizcenin “dünya dili” olması; Lehçenin de Avrupa Birliği üyesi olan komşu ülke Polonya’nın dili olması ile açıklanmıştır (Başaran, 2023). Oysa Türkçenin, dünyanın en eski ve en çok konuşulan dilleri arasında oldukça önemli bir yeri vardır. 21. yüzyılda yaklaşık 200 milyon insan tarafından farklı ağız ve lehçelerde devlet dili, resmi dil ya da azınlık dili olarak kullanılmaktadır (Çakır & Yıldız, 2016). Buna rağmen Türkçenin seçmeli ders olarak müfredata dâhil edilmemesi Türk dilinin ve Türk toplumunun görmezden gelinmesi ve dışlanması olarak algılanmıştır (Kurt, 2021). Bu duruma tepki olarak 400 bin Türk kökenli göçmenin yaşadığı Hessen eyaletinde, Türkçenin de eyalet okullarında ikinci veya üçüncü yabancı dil olarak okutulmasına ilişkin yirmi binden fazla dilekçe toplanmış; birçok farklı sahada siyasi ve sosyal çeşitli kampanyalar yürütülmüştür. Ancak bu süreç “Türkçe eğitim krizi” olarak adlandırılan olumsuz bir süreç örneği olmanın ötesine geçememiştir (Köksal, 2021). Oysa Almanya’da en büyük azınlığı Türkler oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu ülkede Türkçe, Almancadan sonra en çok konuşulan dil konumundadır (Erdal, 2001). Buna rağmen Hessen eyaletinde Türkçe ve Türk kültürü derslerinin sınıf geçmeyi etkileyen derslerin içine alınması konusunun üstünde gerektiği kadar durulmadığı gözlenmektedir. Bu da Türkçe dersine olan ilginin her geçen gün azalmasına neden olmaktadır (Yıldız, 2018; Alan ve Biçer, 2022). Oysa Türkçenin yabancı dil olarak eğitim programlarına dâhil edilmesi ve böylelikle not ortalamasına katılması, Türk öğrencilerin aileden gelen çok dilliğinin devletçe bir değer olarak görünüp desteklendiğini gösterecektir. Bu durum öğrencilerin Türkçe dersine ve temel dil becerilerine (dinleme, okuma, konuşma, yazma) ilişkin yetenek ve yeterliliklerinin artmasını sağlayacaktır. Öğretim yılı süresince düzenli olarak verilen Türkçe ve Türk kültürü derslerinin notunun karnede değerlendirmeye dâhil edilmesi ile dersin daha dikkate alınacağı aşikârdır.

Bu verilerden hareketle Türkçe ve Türk kültürü derslerinin haftalık saatlerinin artması, diğer dersler gibi okul saatleri içinde alınması ve seçmeli yabancı dil olarak okutulması ile dersin verimliliğinin artacağı söylenebilir. Bugün bir dünya dili olmadığı iddia edilen Türkçe, Avrupa’dan Orta Asya’ya kadar 200 milyonu aşkın insanın ortak dilidir. Böylesi köklü bir dilin okullarda diğer yabancı dillerde olduğu gibi seçmeli yabancı dil olarak okutulması temel hak olarak değerlendirilmektedir.

5. Öneriler

1. Türkçe ve Türk kültürü dersinin hak ettiği saygınlığa erişmesi için seçmeli yabancı dil olarak eğitim programlarına dâhil edilip sınıf geçmeye etkisi olan dersler arasında yerini alması,
2. Türkçe ve Türk kültürü derslerinin haftalık ders saatlerinin arttırılması,
3. Türkçe ve Türk kültürü derslerinde eğitsel oyunlar ve yaratıcı drama gibi çağdaş öğretim, yöntem ve tekniklerin kullanılması; ders içeriğini zenginleştirici materyallerin hazırlanması,
4. Türkçe ve Türk kültürü derslerinin okuldaki derslerin bittiği saatlere değil, diğer dersler gibi okul saatleri içine yerleştirilmesi önerilebilir.

Kaynakça

- Aksan, D. (2000). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim c.1*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Alan, Y., & Biçer, N. (2022). Yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğretimi: Bir meta-tematik analiz. *Kuram Ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 233-247.
- Arıcı, B., & Kırkkılıç, A. (2017). Yurt dışında görev yapan Türkçe ve Türk kültürü öğretmenlerinin Türkçe ve Türk kültürü derslerine ilişkin görüşleri. *Akademik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(41), 480-500.
- Başaran, B. (2023). Mehrsprachigkeit als Staatsraison am hessischen Beispiel. *Almanya'daki Türk varlığının 60 yılı sempozyumu* (s. 149-165). İstanbul: Türk-Alman Üniversitesi Yayınevi.
- Baştuğ, D., & Kara, Ş. (2018). İki dilli Türk çocuklarının ana dil öğretimine ilişkin aile görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 31, 31-42.
- Çakır, M. (2003). Almanya'da çok kültürlü ortamlarda Türkçenin anadili olarak kullanımı. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 39-57.
- Çakır, M., & Yıldız, C. (2016). Almanya'daki Türk öğretmenlerinin Türkçe ve Türk kültürü dersine ilişkin görüşleri. *International journal of languages education and teaching*. 4/3 doi: 10.18298/ijlet.627, 217-257.
- Çelik, E. (2016). Ana dil ve anne dili kavramları. *Karadeniz Dergisi*, (29), 88-100.
- Erdal, M. (2001). *Almanya'da Türk dilinin geleceği: Koşullar ve olanaklar*. Türkçe öğretimi: <https://www.turkceogretimi.com/anadili-ogretimi/almanya-turk-dilinin-gelecegi-koşullar-ve-olanaklar> adresinden alındı
- Ergin, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım.
- Göçer, A. (2016). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili*, 50-57.
- Göğüş, B. (1983). Anadili eğitim programlarının niteliği. *Türk dili aylık dil ve yazın dergisi dil öğretimi özel sayısı sayı 379-380*, 40-48.
- Gölkalp, Z. (2021). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Sebil Yayıncılık.
- Güngör, T. (2015). Fransa'da Türkçe ve Türk kültürü derslerinin mevcut durumu, öğretim programı ve uygulamada karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Diller Eğitimi Dergisi*, 3(2) Doi: 10.18298/ijlet.479, 2662-2668.
- Jiang, W. (2000). The relationship between culture and language. *ELT journal* 54(4), s. 328-334.
- Kalenderoğlu, İ., & Zorluoğlu, Y. (2018). Çoklu zekâ kuramına göre yurtdışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretimi ile ilgili öğretmen görüşleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 577-601.
- Kaplan, M. (2010). *Dil ve Kültür*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar, İlkeler ve Teknikler*. Ankara: Nobel.
- Koehn, C., & Müller, N. (1990). Neue Arbeitsergebnisse in der Bilingualismusforschung. *Der Deutschunterricht* (5), 40-59.
- Aksan, D. (2000). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim c.1*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Alan, Y., & Biçer, N. (2022). Yurt dışında ana dili olarak Türkçe öğretimi: Bir meta-tematik analiz. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 233-247.
- Arıcı, B., & Kırkkılıç, A. (2017). Yurt dışında görev yapan Türkçe ve Türk kültürü öğretmenlerinin Türkçe ve Türk kültürü derslerine ilişkin görüşleri. *Akademik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(41), 480-500.

- Başaran, B. (2023). Mehrsprachigkeit als Staatsraison am hessischen Beispiel. *Almanya'daki Türk varlığının 60 yılı sempozyumu* (s. 149-165). İstanbul: Türk-Alman Üniversitesi Yayınevi.
- Baştuğ, D., & Kara, Ş. (2018). İki dilli Türk çocuklarının ana dil öğretimine ilişkin aile görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 31-42.
- Çakır, M. (2003). Almanya'da çok kültürlü ortamlarda Türkçenin anadili olarak kullanımı. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 39-57.
- Çakır, M., & Yıldız, C. (2016). Almanya'daki Türk öğretmenlerinin Türkçe ve Türk kültürü dersine ilişkin görüşleri. *International journal of languages education and teaching*, 4/3 doi: 10.18298/ijlet.627, 217-257.
- Çelik, E. (2016). Ana dil ve anne dili kavramları. *Karadeniz Dergisi*, (29), 88-100.
- Erdal, M. (2001). *Almanya'da Türk dilinin geleceği: Koşullar ve olanaklar*. Türkçe öğretimi: <https://www.turkceogretimi.com/anadili-ogretimi/almanya-da-turk-dilinin-gelecegi-kosullar-ve-olanaklar> adresinden alındı
- Ergin, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım.
- Göçer, A. (2016). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili*, 50-57.
- Göğüş, B. (1983). Anadili eğitim programlarının niteliği. *Türk dili aylık dil ve yazın dergisi dil öğretimi özel sayısı sayı 379-380*, 40-48.
- Gökalp, Z. (2021). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Sebil Yayıncılık.
- Güngör, T. (2015). Fransa'da Türkçe ve Türk kültürü derslerinin mevcut durumu, öğretim programı ve uygulamada karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Diller Eğitimi Dergisi*, 3(2) Doi: 10.18298/ijlet.479, 2662-2668.
- Jiang, W. (2000). The relationship between culture and language. *ELT journal* 54(4), s. 328-334.
- Kalenderoğlu, İ., & Zorluoğlu, Y. (2018). Çoklu zekâ kuramına göre yurtdışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretimi ile ilgili öğretmen görüşleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 577-601.
- Kaplan, M. (2010). *Dil ve Kültür*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar, İlkeler ve Teknikler*. Ankara: Nobel.
- Koehn, C., & Müller, N. (1990). Neue Arbeitsergebnisse in der Bilingualismusforschung. *Der Deutschunterricht* (5), 40-59.
- Köksal, G. (2021, Haziran 24). *Almanya'da Türkçe eğitimi krizi*. Bir gün: <https://www.birgun.net/makale/almanya-da-turkce-egitimi-krizi-349461> adresinden alındı
- Kurt, H. (2021, Haziran 9). *Türkisch als Fremdsprache an Hessischen Schule*. Hessen Türk Dernekleri İnişiyatif Platformu: <https://www.hurriyet.com.tr/avrupa/hessen-almanyaya-kotuluk-yapiyor-41828288>Avrupa FRANKFURT / adresinden alındı
- Nehr, M., Rixius, K. B., Kubat, L., & Masuch, S. (1988). *In zwei Sprachen lesen lernen - geht denn das? Ein Erfahrungsbericht über die türkisch-deutsche Alphabetisierung*. Weinheim Basel.
- Oksal, A., & Güner, F. (2017). The Opinions of Parents and Students on the Course of Turkish Language and Culture in France: An Example from Aveyron Region. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 73-84.
- Özkan, N. (2007). *Türk Dilinin Yurtları*. Ankara: Akçağ Yayınları (2. baskı).

- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı*. Ankara, Türkiye.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, C. (2012). *Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretimi (Almanya örneği)*. Ankara: T.C. Başbakanlık yurt dışı Türkler ve akraba toplulukları seçimi yayınları.
- Yıldız, C. (2013). Learners views on the teaching of Turkish as a mother tongue in Germany. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 1083-1113.
- Yıldız, C. (2018, Mart 21). *Almanya'da Türkçe anadili tartışması*. Serbestiyet: <https://serbestiyet.com/haberler/yasam/almanyada-turkce-anadili-tartismasi-10596/>
- Zimmer, R. (1992). *Sprache und Bewegung- Kindergarten heute* s.52.

Makale Bilgi Formu

Yazar Onayı: Makale tek yazarlıdır. Yazar, makalenin son halini okuyup onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Telif Beyanı: Yazar dergide yayınlanan çalışmasının telif hakkına sahiptir. Bu çalışma CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunmaktadır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.